

اکیب عربک معاصر طر مطر

تألیف

دکتر شوقی ضیف

ترجمہ:

محمد رضا اسلامی (استادیار دانشگاه شهید مدنی)

خدیجہ زارعی

سرشناسه	ضیف، شوقی Dayf, Shawqi :
عنوان قراردادی	الادب العربی المعاصر فی مصر . فارسی :
عنوان و نام پدیدآور	ادب عربی معاصر در مصر/ تالیف شوقی ضیف ؛ ترجمه محمدرضا اسلامی، خدیجه زارعی ؛ ویراستار علی عزیزی‌نیا.
مشخصات نشر	خرم آباد: قلم اعظم، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۳۶۳ ص؛ ۵/۲۳×۱۶/۵ س.م.
شابک	۴۹-۷۹۳۲-۶۰۰-۹۷۸-۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیبا :
یادداشت	واژه‌نامه.
موضوع	ادبیات عربی -- مصر -- قرن ۲۰ م.
موضوع	20 th century -- Arabic literature -- Egypt :
موضوع	شاعران عرب -- مصر -- سرگذشت‌نامه
موضوع	Poets, Arab -- Egypt -- Biography :
شناسه افزوده	اسلامی، محمدرضا، ۱۳۴۳ - مترجم
شناسه افزوده	زارعی، خدیجه، ۱۳۶۷ - مترجم
رده بندی کتب	۱۳۹۶ ۴۰۳۳ الف ۷ ی / PJA۴۸۷۶
رده بندی دیوید	۸۹۲/۷۰۹ :
شماره کتابشناسی	۴۶۳۱۱۵۷

خرم‌آباد

انتشارات قلم اعظم

عنوان کتاب: ادب عربی معاصر در مصر

تالیف: دکتر شوقی ضیف

ترجمه: محمدرضا اسلامی، خدیجه زارعی

ناشر: قلم اعظم

نوبت و سال چاپ: چاپ اول ۱۳۹۶

صفحه آرای و طراحی جلد: علی اسداللهی

ویراستار: دکتر علی عزیزی‌نیا

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

چاپ و صحافی: خرمیان فرد

شابک: ۹۸۷-۶۰۰-۷۹۳۲-۴۹-۰

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

مرکز توزیع و پخش: لرستان، خرم‌آباد، خیابان انقلاب، خیابان دلفان، جنب بیمه ما، دفتر مرکزی انتشارات قلم اعظم

شماره تماس: ۰۹۱۶۹۸۰۴۲۷۵ حسنوند

سخن مترجم

انتشار کتابی در حوزه‌ی ادبیات معاصر عرب نیاز به اثبات ندارد، به ویژه در سالهای اخیر که گرایش به مطالعه‌ی فرهنگی و ادبی در ایران گسترش یافته است و نیاز به عرضه‌ی تحقیقات مشروح و مفصل با روش علمی و متکی بر اسناد نقادی شده در همه‌ی زمینه‌ها هر چه بیشتر احساس می‌شود.

کتاب حاضر ترجمه کتاب ادب عربی معاصر در مصرتالیف دکتر شوقی ضیف که در دمشق مصر به دنیا آمده است می‌باشد، او به سال ۱۹۳۵ از دانشگاه ادبیات قاهره فارغ التحصیل شد؛ دکتر شوقی ضیف چهره‌ی نام‌آشنای ادبیات عرب پژوهش‌های زیاد در زمینه تاریخ ادبیات عرب انجام داده است که حاصل آن پنجاه مقاله و کتاب می‌باشد، ضیف دارای آثار زیادی در زمینه تاریخ ادبیات، نحو و ترجمه است، کتابهایی مانند تاریخ ادبیات دوره جاهلی، تاریخ ادبیات دوره اسلامی، تاریخ ادبیات دوره عباسی، تاریخ ادبیات معاصر در مصر از تالیفات این نویسنده گرانقدر می‌باشند.

دکتر شوقی ضیف در تقسیم‌بندی دو، های ادب عربی سلیقه و اجتهاد خاصی دارد، در مورد سبک نویسنده در این کتاب می‌توان گفت سبک نویسنده روان است و دکتر شوقی ضیف در پخش اول کتاب، تاریخ ادبیات معاصر در مصر در مورد رخدادهای بزرگ مصر و دو جریان عربی و غربی، چاپخانه روزنامه‌ها سخن می‌گوید و در فصل دوم در مورد نهضت احیاء که رهبرهای آن شریعی، نافظ و خلیل مطران می‌باشند و شعر آن‌ها بیشتر بازتاب زندگی مردم بود و در مورد احیاء ابولو و نسل جدید و شعرو وجدان اجتماعی و شعر نمایشنامه سخن می‌گوید. دکتر شوقی ضیف در فصل سوم در مورد پیشوایان شعر در ادبیات معاصر مصر و در فصل چهارم در مورد نثر معاصر عرب و در فصل پنجم در مورد پیشوایان نثر معاصر عرب سخن می‌گوید.

در مجموع کتاب تاریخ ادبیات معاصر در مصر تألیفی است، هوشمندانه و دقیق که تمامی اجزای آن باهم خواننی دارند، به طوری که می‌توان گفت هر یک از فصول این کتاب افق و چشم اندازه نوین در برابر خوانندگان می‌گشاید.

اما هدف از ترجمه کتاب آن است که با استفاده از روش لغتنامه و براساس اصل امانت کتابی در حوزه ادبیات معاصر مصر معرفی کنیم و دانش پژوهشان را با ادبیات معاصر عرب به ویژه ادبیات مصر آشنا کنیم امیدواریم این ترجمه مفید واقع شود.

www.ketab.ir

فهرست

۹	مقدمه‌ی چاپ دوم
۱۱	مقدمه‌ی چاپ اول
۱۴	فصل اول: عوامل کلی
۱۴	۱-۱- رخدادهای بزرگ
۲۱	۱-۲- جریان غربی و عربی
۳۲	۱-۳- چاپ‌نامه‌ها و روزنامه‌ها
۴۴	فصل دوم: شعر و تغییر و تحولات آن
۴۴	۱-۲- استمرار تقلید
۴۷	۲-۲- نهضت و احیاء
۶۴	۲-۳- نسل جدید
۷۷	۲-۴- جماعت آپولو
۸۲	۲-۵- شعر وجدان اجتماعی
۸۷	۲-۶- شعر تمثیلی
۹۴	فصل سوم: پیشوایان شعر
۹۴	۳-۱- محمود سامی بارودی (۱۸۳۸-۱۹۰۴)
۱۰۷	۳-۲- اسماعیل صبری (۱۸۵۴-۱۹۲۳)
۱۲۰	۳-۳- حافظ ابراهیم (۱۸۷۰-۱۹۳۲م)
۱۳۱	۳-۴- احمد شوقی شوقی (۱۸۹۲-۱۹۳۲)
۱۴۵	۳-۵- خلیل مطران (۱۸۷۲-۱۹۴۹م)
۱۵۴	۳-۶- عبدالرحمن شکری (۱۸۸۶-۱۹۵۸م)
۱۶۴	۳-۷- عباس محمود عقاد (۱۸۸۹-۱۹۶۴م)

۱۷۴.....	۳-۸- احمدزکی ابوشادی (۱۸۹۲ - ۱۹۵۵م)
۱۸۴.....	۳-۹- ابراهیم ناجی (۱۸۹۸-۱۹۵۳م)
۱۹۵.....	۳-۱۰- علی محمود طه (۱۹۰۲-۱۹۴۹م)
۲۰۶.....	فصل چهارم: تحول نثر و فنون آن
۲۰۶.....	۴-۱- پایبندی به قیود سجع و بدیع
۲۰۹.....	۴-۲- جنبش آزادی و خیزش
۲۲۶.....	۴-۳- ما بین قدیم و جدید
۲۳۴.....	۴-۴- نوگرایی: ف.اگیر
۲۴۳.....	فنون جدید: مقال، داستان، نمایشنامه
۲۵۸.....	فصل پنجم: پیر-واژن نثر
۲۵۸.....	۵-۱- محمد عبده (۱۸۴۹-۱۹۰۱م)
۲۶۷.....	۵-۲- مصطفی لطفی المنقرط (۱۸۷۶-۱۹۲۴م)
۲۷۵.....	۵-۳- محمد المویلحی (۱۸۵۸-۱۹۳۰م)
۲۸۳.....	۵-۴- مصطفی صادق الرافعی (۱۸۸۰-۱۹۳۷م)
۲۹۳.....	۵-۵- احمد لطفی السید (۱۸۷۲-۱۹۶۴م)
۳۰۳.....	۵-۶- ابراهیم عبدالقادر المازنی (۱۸۸۹-۱۹۴۹م)
۳۱۳.....	۵-۷- محمد حسین هیکل (۱۸۸۸-۱۹۵۶م)
۳۲۱.....	۵-۸- طه حسین (۱۸۸۹-۱۹۷۳)
۳۳۲.....	۵-۹- توفیق الحکیم
۳۴۵.....	۵-۱۰- محمود تیمور (۱۸۹۴-۱۹۷۳)
۳۵۵.....	واژه‌نامه

مقدمه‌ی چاپ دوم

هنگامی که این کتاب را برای چاپ دوم آماده می‌کردم، در فصل‌ها و شرح حال‌هایی که در آن بیان کرده بودم، تجدید نظر نمودم و صلاح دیدم که اضافاتی را با هدف توضیح و تکمیل بیان، در جاهای مختلفی بدان بیفزایم. این اضافات، هیچ تغییری در نظرات من ایجاد نمی‌کنند، بلکه آن‌ها را تأیید کرده و مصادیق آن‌ها را مستند می‌کنند.

اعتراف می‌کنم که من برای تألیف این کتاب و ترتیب مقدمات آن و گردآوری دلایلی که به صاحب‌زاین آن کمک می‌کرد، رنج و سختی بسیاری را تحمل کردم و تلاش فرساینده‌ای در بررسی ادبای برجسته که شرح حال آن‌ها را نوشتم، به کار بستم؛ چه در بررسی زندگی آن‌ها، منظور روشن شدن شرایط فرهنگی و اجتماعی و روانی آن‌ها و چه در نقد آثار ایشان و تحلیل آن‌ها به منظور این که خصایص ایشان روشن شود و هر کدام جایگاه دقیق خود را در ادبیات معاصر ما و نهضت قدرتمند و باشکوه آن بگیرند.

من شرح حال برخی کسانی که از دانش شریعت ادبی در بین ما برخوردار بودند را ننوشتم، به این دلیل قانع کننده که اثر آن‌ها در شناخت ادبیات معاصر ما محدود و کم بوده است. من فقط به دنبال این تحول هستم که داشتن دایرة المعارفی ادبی که ادبای ما را با بهره‌ها و منزلت‌های مختلفشان درآید. این رویکرد دیگری است که به هر حال، رویکرد کتاب حاضر و جزء اهداف آن نیست.

به نظرم رسید که در این چاپ، شرح حال سه تن: اسماعیل صبری، احمد زکی ابوشادی از بین شعرا و مصطفی صادق الرافعی از بین نویسندگان را بنویسم. اسماعیل صبری نقش زیادی در تحول شعر معاصر ما نداشت، اما او به دلیل شعر احساسی و ویژه‌ای که داشت، تَمّه‌ی خوبی از شعرای نهضت و احیاء، امثال: بارودی و شوقی و حافظ بود. اما احمد زکی ابوشادی، از شعرای جماعت آپولو بود و خواننده خواهد دید که رهبری او در این جماعت، از شعرش قوی‌تر است. و اما مصطفی صادق الرافعی، در کنار امتیازاتی چون: عمق معانی و زیبایی اسلوب نثرش، مثال قوی‌ای از جناح محافظ قدیم ادبیات ما در طول دهه‌های سوّم و چهارم قرن بیستم بود.

بسیاری تعجب کردند از این که من عباس محمود العقاد را در میان شعرا قرار دادم و با این که حقیقتاً او در طلیعه‌ی بهترین گروه ممتاز نویسندگان است، من او را در بین نویسندگان ننهادم و شرح حال او را در بین شعرا آوردم؛ زیرا شعر بنا به طبیعت خود، حیاتی طولانی‌تر از نثر دارد و از نظر بقا و جاودانگی، قدرت بیشتری در برابر حوادث روزگار دارد. هر چند من در همان شرح حال، از نثر عقاد و ارزش آن و تغذیه‌ی فکری بدیع و شگرفی که در آن ارائه می‌دهد، سخن گفته‌ام.

از خداوند می‌خواهم که استواری در گفتار و اخلاص در فکر و عمل را به من الهام کند. او برایم کافی است و بهترین وکیل است.

قاهره اول ژانویه سال ۱۹۶۱

شوقی ضیف

www.ketab.ir

مقدمه‌ی چاپ اول

در سال‌های اخیر، پژوهشگران توجه زیادی به بررسی ادبیات عربی جدید ما داشته‌اند و کمتر سالی بدون انتشار پژوهش‌های جدیدی در این زمینه، سپری می‌شود؛ پژوهش‌هایی که شرح حال شاعر یا نویسنده‌ی مشهوری را می‌نویسند یا به نسل کاملی از شعرا یا نویسندگان می‌پردازند یا گرایش وطنی یا ملی یا اجتماعی رایجی در میان ادبای ما را ترسیم می‌کنند یا هنر معینی از هنرهای منظوم یا منثور ما را ترسیم می‌کنند.

به یمن این روزهای روز افزون و بررسی‌هایی که بر روی ادبیات عربی معاصر ما انجام می‌دهند، کارش همه جانبه‌ی تاریخ این ادبیات و دوره‌ها و آثار و بزرگان آن، امکان پذیر شده است. ادارات فرهنگی اتحادیه‌ی کشورهای عربی، پی برد که پژوهشگران و فرهیختگان جهان عرب به تألیف جامعی برای این تاریخ، نیاز دارند؛ کتابی که عوامل مؤثر در شکل‌گیری و پیشرفت این ادبیات را بررسی کند و پیوند میان آن و عصر و محیط‌هایش را عملی سازد و شخصیت شعرا و نویسندگان و آثار ادبی آن‌ها را تحلیل کند. گروهی از کسانی که در کشورهای عربی ما با این مطالعات در ارتباط بودند، مأمور انجام این کار شدند تا هر کدام، ویژه‌ی ادبیات معاصر کشور خود را بنویسند، مبنی بر این که مختصر و بدون تزیین باشد. و به اندازای باشد که نیاز را برآورده سازد و کارآمدی لازم را داشته باشد.

من تلاش کردم که تاریخ ادبیات عربی معاصر مصر را در یکسبک و حلقه‌های آن را به شکل هماهنگی به هم وصل کنم؛ به نحوی که عوامل مؤثر، از ادب مختلف که در حیات این ادبیات مؤثر بوده را کشف کند و پیشرفت شعر ما و روش‌هایش که در آن شکل گرفته و ویژگی‌ها و امتیازات هر جریان را به تصویر بکشد. همچنین پیشرفت نثر ما و جنبش‌ها و نبردهای درگرفته میان نوگرایان و محافظه‌کاران در این زمینه و نیز شکل‌های تعبیری نثر و فنون ادبی جدیدی مانند: مقاله و داستان و نمایشنامه را به تصویر بکشد.

من شعرا و نویسندگان برجسته را بررسی کرده‌ام که با تلاش‌های پربار خود، کاخ بلند ادب ما را برافراشته‌اند. من شخصیت ادبی و آثار هنری ارزشمند آن‌ها را به

صورتی اجمالی بررسی کرده‌ام که با هدف تألیف این کتاب، تناسب داشته باشد. من ادعا نمی‌کنم که این بحث مختصر، تاریخ همه جانبه یا کاملی از ادب عربی معاصر مصری ما است، بلکه گامی در جهت نوشتن این تاریخ است. من در پرداختن به موضوعات و مسائل کتاب، شیوه‌ی ایجاز را در پیش گرفته‌ام و به همین دلیل، ذکر منابع و مراجع را نادیده گرفته‌ام و تمام آمیدم این است که کوتاهی نکرده باشم و حقیقتاً توانسته باشم هدف دلخواهم را محقق کرده باشم. خداست که ما را به راه راست هدایت می‌کند.

قاهره اول ژانویه سال ۱۹۵۷

شوقی ضیف